BİLGİ KUTUSU

Kur'an'da yer alan garib kelimelerin bazıları şunlardır:

Gassâk: Türkçe; kokuşmuş su, irin (Nebe' suresi, 25. ayet)

Esbât: İbranice; kabileler (Bakara suresi, 236. ayet)

Rakîm: Rumca; levha (Kehf suresi, 9. ayet)

Siccîl: Farsça; pişerek taşlaşmış çamur (Fîl suresi, 4. ayet)

Ekvâb: Nabatça; testiler (Bakara suresi, 236. ayet)

Esfâr: Süryanice; kitaplar (Cuma suresi, 5. ayet)

Sefih: Kinâne Lehçesi; cahil (Bakara suresi, 13. ayet)

Sâika: Umman Lehçesi; ölüm (Bakara suresi, 55. ayet)

Bağy: Temîm Lehçesi; hased (Bakara suresi, 90. ayet)

Yemm: Kıpt Lehçesi; Deniz (A'râf suresi, 136. ayet)

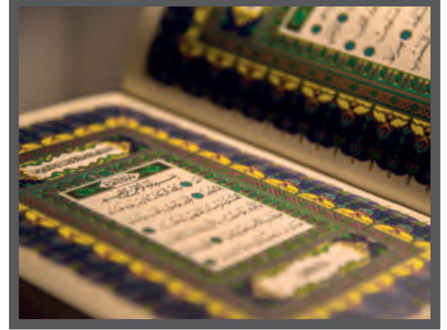
Erâik: Habeşçe; koltuklar (Yâsîn suresi, 56. ayet)

3.5. Garibu'l-Kur'an

Garib kelimesi sözlükte *yurdundan uzak kalan kimse, kapalı bir kelime* anlamlarına gelir. Terim olarak garibu'l-Kur'an, başka dillerden Arapça'ya girdiği veya az kullanıldığı için anlamı bilinmeyen kelimeler[23] demektir. Kur'an-ı Kerim, Kureyş lehçesinde indirilmiştir. Bu lehçeyle konuşan bir kimse, Kur'an'da yer alan başka bir lehçeye ait kelimeyi anlayamayabilir. Araplar, gerek ticaret ve gerekse başka vesilelerle zaman zaman temasta bulundukları yabancı toplumlardan bazı kelimeler alıp Arapçaya nakletmişlerdir. Bu kelimeler Kur'an'ın ilk muhataplarının bazıları tarafından bilinmiyordu. Bundan dolayı erken dönemlerde bu tür kelimeleri konu edinen bir ilim dalı olarak Garibu'l-Kur'an ilmi ortaya çıkmaya başlamıştır. Mesela, sahabeden Abdullah b. Abbas [اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ...] ayetindeki[24] [فَاطِرِ] kelimesinin "yoktan var eden" anlamını, bu kelimenin ait olduğu lehçeyle konuşan iki Arap köylüsünün bir kuyu başında yaptıkları tartışma esnasında öğrenmiştir. Birinci âyetteki fâtır kelimesinin kök anlamı "yaratmak, yoktan var etmek, bir şeyi yapmada ilk olmak, icat etmek"tir. Yüce Allah, evreni ve evrendeki bütün varlıkları ilk olarak yaratması, her varlığa aslî (fıtrî) özelliklerini vermesi sebebiyle kendi zâtını "Fâtır" olarak nitelemiştir.[25]

22 bk. Hûd suresi, 1. ayet; Yûnus suresi, 1. ayet; Zuhruf suresi, 4. ayet; Zümer suresi, 23. ayet.
23 Zemahşerî, el-Keşşâf, C 2, s. 1086.
24 Fâtır suresi, 1. ayet.
25 Zemahşerî, el-Keşşâf, C 3, s. 1266.

Doğal olarak bütün diller, yabancı dillerden kelimeler almış ve onları kendi potasında eriterek kelime hazinelerine katmıştır. Arap dili de yabancı dillerden aldığı bazı kelimeleri Arapçalaştırarak kullanmıştır. Kur'an-ı Kerim'de, indirildiği dönemin günlük konuşma dilindeki bu gibi bazı *garib* kelimeler bulunur. Bu garip kelimeleri (Garibu'l Kur'an) Arap şiirindeki farklı kelimelerde ve Kur'an-ı Kerim'deki nahvi zor olan, kural dışı kelimelerde görebiliriz.

Kur'an-ı Kerim Hz. Muhammed'in (s.a.v.) en büyük mucizesidir.

Günümüzde *garib* diye tabir edilen bu kelimelerin manaları tespit edilmiştir.[26] İlk zamanlarda bu bilgiler çoğunlukla şifahi yolla nakledilirken hicri II. asırda garibu'l-Kur'an bilgileri toplanarak kitaplara geçirilmiştir.

Bazı kelimelerin anlamının herkes tarafından bilinememesi, Kur'an'ın ona yüklediği yeni anlam sebebiyle de olabilmektedir. Mesela,

﴿ خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْۜ وَعَلٰٓى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌۘ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظٖيمٌ ﴿٧﴾ ﴾

ayetindeki[27] [خَتَمَ] kelimesinin 'mühürledi' anlamı bilinmesine rağmen, ayetteki **"Allah onların kalplerini mühürledi..."** cümlesinin anlamı bir çok kimse tarafından bilinmiyordu.

Kelimelerin Kur'an'da nadir kullanılması da o kelimenin anlamının bilinememesine sebep olmuştur. Örnek olarak sadece

﴿ وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكٰوةًۜ وَكَانَ تَقِيًّاۙ ﴿١٣﴾ ﴾

ayetinde[28] geçen [حَنَانًا] kelimesi böyledir. O "merhamet, ruh inceliği ve kalp yumuşaklığı" anlamındadır. Nitekim Abdullah b. Abbas (r.a.) bile bu kelimenin anlamını ilk anda bilmediğini söylemiştir.

Yabancı dillerden ve lehçelerden Arap diline geçerek Arapçalaşmış kelimelerle ilgili bilgiler, erken dönemden itibaren Garibu'l-Kur'an isimli eserlerde toplanmıştır. İmam Şafii (ö. 819) ve Ebu Bekr İbnu'l-Arabî (ö. 1148) gibi âlimler Kur'an'da yabancı kelime bulunmadığını, *garib* kelimelerin Arapça olup anlamlarının herkes tarafından bilinmediğini söyler. Buna karşı İbn Hazm (ö. 1063) ve İbn Atiyye (ö. 1151) gibi bir çok âlim de Kur'an'da Arapçadan başka dillerden kelimeler bulunduğunu kabul ederler.

Müfessirler garib kelimeleri nüzul zamanındaki anlamıyla tespit etmeye önem vermişlerdir. Aksi takdirde, Kur'an'ın doğru anlaşılması ve yorumlanması zorlaşırdı. Kur'an'da yer alan garib kelimelerin ne anlama geldiğini tespit etmek için cahiliye dönemindeki Arap şiiri başta olmak üzere o dönemin konuşulan diline başvurabiliriz. Ayrıca Kur'an'da birbirini açıklayan ayetler ile Peygamberimizin açıklamaları da garibu'l-Kuran'ı bilme yollarındandır.

26 Semih Ebu Muğuli, Kur'an'ın Dilleri (Kur'an'da Arapça Olmayan Kelimeler), s. 60.
27 Bakara suresi, 7. ayet.
28 Meryem suresi, 13. ayet.